

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

İKİNCİ BÖLÜM

M.N. VE DİĞERLERİ /TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru No. 40462/16)

KARAR

Sözleşme'nin 3. maddesi • Sınır dışı etme • İslam inancına sahip Tacikistan vatandaşlarının Türkiye'de kayıtlı olmayan bir Kuran kursunda yakalanmaları sebebiyle Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı muameleyle maruz kalma riskine ilişkin ciddi ve kanıtlanmış gerekçeler olmaksızın Tacikistan'a olası geri gönderilmeleri • Başvuranlar hakkında herhangi bir ceza yargılamasının yapılmaması • Ulusal mahkemeler tarafından kurs öğrencisi sıfatlarının ve DAESH veya yasa dışı örgüt ya da terör örgütü ile bağlantılarının bulunmadığının kabul edilmesi • Menşe ülkede daha önce herhangi bir siyasi veya sosyal faaliyet sebebiyle zulme uğrama riskinin bulunmaması

Sözleşme'nin 13. maddesi (+ Sözleşme'nin 3. maddesi) • Ulusal mahkemeler tarafından iddia edilen riskin uygunluk derecesinin düşük olmasını göz önünde bulundurarak, hukuk yolunun etkinliği üzerinde herhangi bir sonuç doğurmaksızın yakalanma koşulları sebebiyle geri gönderilme durumunda riskin zımnen ve basit bir şekilde incelenmesi

STRAZBURG

21 Haziran 2022

İşbu karar, Sözleşme'nin 44 § 2 maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecektir. Bazı şekli düzeltmelere tabi tutulabilir.

M.N. ve diğerleri /Türkiye davasında,

Başkan

Jon Fridrik Kjølbro,

Hâkimler

Carlo Ranzoni,

Egidijus Kūris,

Pauliine Koskelo,

Jovan Ilievski,

Saadet Yüksel,

Diana Sârcu,

ve Bölüm Yazı İşleri Müdürü Hasan Bakırcı'nın katılımıyla, Daire halinde toplanan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (İkinci Bölüm),

Türkiye Cumhuriyeti aleyhine açılan davanın temelinde, M.M. M.N., O.K., I.A., N.K., M.U., K.A. ve U.K. olmak üzere yedi Tacikistan vatandaşının ("başvuranlar"), 15 Temmuz 2016 tarihinde, İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşme'nin ("Sözleşme") 34. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvuruyu (no. 40462/16) ve bu bağlamda, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca Türk topraklarından sınır dışı edilmelerinin askıya alınmasına yönelik dile getirilen talebi,

Sözleşme'nin 2, 3, 9 ve 13. maddeleri ile ilgili şikâyetlerin Türk Hükümetine ("Hükümet") bildirilmesine ve başvurunun geri kalan kısmının kabul edilemez olduğunun belirtilmesine ilişkin kararı,

Başvuranların kimliğini açıklamama kararını, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 39. maddesi uyarınca, tarafların yararına ve Mahkeme önündeki yargılamanın iyi yürütülmesi için davalı Hükümete 15 Temmuz 2016 tarihinde belirtilen ve başvuranların yargılama süresince Tacikistan'a veya başka bir ülkeye sınır dışı edilmemesi gerektiği yönündeki ihtiyati tedbir kararını ve tarafların görüşlerini dikkate alarak,

31 Mayıs 2022 tarihinde kapalı oturumda gerçekleştirilen müzakerelerin ardından,

Söz konusu tarihte aşağıdaki kararı vermiştir:

GİRİŞ

1. Başvuru, İslam inancına sahip Tacikistan vatandaşı olan başvuranların, Türkiye’den, dini inançları ve DAEŞ’e üye oldukları iddiası sebebiyle kötü muameleye maruz kalabilecekleri Tacikistan’a sınır dışı edilmeleri riskiyle ilgilidir.

OLAY VE OLGULAR

2. Tacikistan vatandaşı olan başvuran, M.N., 25 Nisan 1993 tarihli doğumlu olup, 6 Mayıs 2014 tarihinde İstanbul Atatürk Havalimanından Türkiye’ye giriş yapmıştır.

Tacikistan vatandaşı olan başvuran O.K., 10 Eylül 1993 tarihli doğumlu olup, 3 Nisan 2015 tarihinde İstanbul kapısından Türkiye’ye giriş yapmıştır.

Tacikistan vatandaşı olan başvuran I.A., 21 Mart 1977 tarihli doğumlu olup, 3 Temmuz 2013 tarihinde İstanbul Atatürk Havalimanından Türkiye’ye giriş yapmıştır.

Tacikistan vatandaşı olan başvuran N.K., 3 Kasım 1992 tarihli doğumlu olup, 16 Kasım 2014 tarihinde İstanbul Sabiha Gökçen Havalimanından Türkiye’ye giriş yapmıştır.

Tacikistan vatandaşı olan başvuran M.U., 30 Mart 1993 tarihli doğumlu olup, 2 Ağustos 2013 tarihinde İstanbul Atatürk Havalimanından Türkiye’ye giriş yapmıştır.

Tacikistan vatandaşı olan başvuran K.A., 8 Mart 1995 tarihli doğumlu olup, 19 Eylül 2013 tarihinde İstanbul Atatürk Havalimanından Türkiye’ye giriş yapmıştır.

Tacikistan vatandaşı olan başvuran U.K., 5 Mayıs 1996 tarihli doğumlu olup, 11 Mart 2015 tarihinde İstanbul Atatürk Havalimanından Türkiye’ye giriş yapmıştır.

Başvuranlar, İstanbul Barosuna bağlı Avukat E. Kafadar tarafından temsil edilmişlerdir.

3. Hükümet, kendi temsilcisi olan, Türkiye Cumhuriyeti Adalet Bakanlığı İnsan Hakları Dairesi Başkanı Hacı Ali Açıkgül tarafından temsil edilmiştir.

4. İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesinin talebi üzerine, 17 Ekim 2015 tarihinde saat 23.30'da, İstanbul Emniyet Müdürlüğüne bağlı görevliler, başvuranların bulunduğu, İstanbul Pendik'te bir apartman dairesinde arama gerçekleştirmişlerdir. Söz konusu görevliler, dairede on dört kişi bulmuşlardır. Arama sırasında polis memurları, başvuranların herhangi bir suça karıştığına dair herhangi bir delil unsuru bulamamışlardır. Başvuranların da aralarında bulunduğu, on dört kişi yakalanmış ve gerekli işlemlerin başlatılabilmesi için ya Pendik Şehit Adil Gözaltıcı Polis Merkezi Amirliğine ya da Pendik Çocuk Büro Amirliğine götürülmüştür.

5. Başvuranlar, 19 Ekim 2015 tarihinde, geçerli vizelere sahip olmamaları sebebiyle Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezine sevk edilmişlerdir.

6. 17 Ekim 2015 tarihli polis operasyonu, İstanbul Emniyetinin Pendik'teki evlere baskın düzenlediğini bildiren bir televizyon kanalı ve büyük tirajlı günlük gazeteler de dâhil olmak üzere, bir dizi medya organı tarafından bildirilmiş, zira İstanbul Emniyet Müdürlüğü, bu bölgedeki belirli adreslerde dini kurumların yasa dışı olarak kurulduğunu ve bu bölgede yaşayan Tacikistan ve Özbekistan'dan gelen yabancı uyruklu kişilerin DAES üyeleri olabileceklerini belirten bilgiler almıştır. Bu kişilerin din öğrencisi kılığına girebilecekleri ve bazılarının bu ülkedeki DAES güçlerine katılmak için Suriye'ye gidebilecekleri varsayılmıştır.

7. İstanbul Valiliği İl Göç İdaresi Müdürlüğü, 19 Ekim 2015 tarihinde, başvuranların her biri için sınır dışı edilme ve idari gözetim kararı çıkarmıştır. İstanbul Vali Yardımcısı tarafından imzalanan bu karara göre, başvuranların,

6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun 54. maddesinin 1. fıkrasının b), d) ve e) bentleri uyarınca terör örgütü üyesi olmaları, kamu güvenliği açısından tehdit oluşturmaları ve geçerli bir vizeye sahip olmamaları sebebiyle, Türkiye'den sınır dışı edilmeleri gerekmiştir. Başvuranların ayrıca, sınır dışı edilmeleri beklenirken bir ay boyunca idari gözetim altında tutulmaları ve salıverilme halinde kaçma risklerinin olması sebebiyle kırk sekiz (48) saat içinde Yabancılar Geri Gönderme Merkezine götürülmeleri gerekmiştir.

8. Başvuranlar, M.N., K.A., I.A., U.K., O.K. ve M.U., 3 Kasım 2015 tarihinde, haklarında verilen gözetim kararlarına karşı İstanbul Sulh Ceza Mahkemesine itirazda bulunmuşlardır. Başvuranlar, bu bağlamda, yasa dışı herhangi bir örgüte üye olmadıklarını ve böyle bir gerekçeyle haklarında herhangi bir ceza soruşturmasının açılmadığını ileri sürmüşlerdir. Polis operasyonu ve ilgililerin yakalanması, polisin yaptığı bir hatadan kaynaklanmıştır. Başvuranlar ayrıca, bu tedbirin nedenleri hakkında bilgilendirilmemeleri ve buna itiraz edecek bir durumda bulunmamaları sebebiyle gözetim altına alınmalarının yasa dışı olduğunu bildirmişlerdir. Başvuran N.K., 23 Aralık 2012 tarihinde, diğer başvuranlar tarafından sunulanlarla benzer iddiaları ileri sürerek, hakkında verilen gözetim altına alma kararına karşı itiraz etmiştir.

9. İstanbul Sulh Ceza Mahkemesi, 11 Kasım ve 25 Aralık 2015 tarihli kararlarıyla, başvuranların Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezinden serbest bırakılmalarına hükmetmiştir. İstanbul Sulh Ceza Mahkemesi, 11 Kasım 2015 tarihli kararında, M.M. M.N., K.A., I.A., U.K., O.K. ve M.U.'nun yakalandıkları dairede, herhangi bir suça karışmış olduklarını gösteren herhangi bir delil unsurunun bulunmadığını ve polis tarafından sorgulandıktan sonra serbest bırakıldıklarını tespit etmiştir. İstanbul Sulh Ceza Mahkemesi, bu nedenle, başvuranlar ile ilgili verilen idari gözetim altına alınma kararının gerekçelerinin polis tarafından verilen kararlarla çeliştiği kanaatine varmıştır. Dolayısıyla, İstanbul Sulh Ceza

Mahkemesi, başvuranların serbest bırakılma taleplerini kabul etmiştir. İstanbul Sulh Ceza Mahkemesi, başvuran N.K. ile ilgili olarak, 25 Aralık 2015 tarihli kararında, N.K.nın Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezinde geçerli bir vizesinin olmaması sebebiyle tutulduğunu, ancak bu durumun özgürlüğünden yoksun bırakılması için meşru bir neden teşkil etmediğini kaydetmiştir.

10. Başvuranlar, 11 Kasım ve 28 Kasım 2015 tarihlerinde, Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezinden serbest bırakılmışlardır. Başvuranların, belirlenen adreslerde ikamet etmeleri ve imza için her yedi günde bir aynı merkezde bulunmaları gerekmektedir.

11. Başvuranlar, 17 ve 18 Aralık 2015 tarihlerinde, İstanbul İdare Mahkemesi önünde, haklarında verilmiş olan sınır dışı edilme kararlarının iptal edilmesini talep ederek, ayrı başvurularda bulunmuşlardır. Başvuranlar, başvurularında, 17 Ekim 2015 tarihli polis operasyonu ve bunun medyada yer almasının ardından, haksız yere DAES üyesi olarak alenen açıklandıklarını ve bu sebeple Tacikistan’da yaşamlarının ve fiziksel bütünlüklerinin tehlike altında olacağını ileri sürmüşlerdir. Başvuranlar, Tacikistan’da din özgürlüğü ve ifade özgürlüğüne saygı gösterilmediğini ve Devlet görevlileri tarafından yapılan işkencenin genelleştirildiğini iddia etmişlerdir. Başvuranlar, ülkede insan haklarının durumunun bazı hükümet dışı kuruluşlar tarafından belgelendirildiğini ileri sürmüşlerdir. Son olarak, başvuranlar, İstanbul’daki Tacikistan Konsolosluğu yetkililerinin sıklıkla Kumkapı Yabancılar Geri Gönderme Merkezine geldiklerini ve idare tarafından yetkililerle görüşmeye zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

12. İstanbul İdare Mahkemesi, 28 Nisan 2016 tarihinde, başvuranlar tarafından yapılan başvuruları reddetmiştir. İstanbul İdare Mahkemesi, başvuranların her biri ile ilgili verdiği benzer kararlarda, ilk olarak başvuranların Tacikistan’a sınır dışı edilmeleri halinde kötü muamelelere maruz kalacaklarına inanılmasını sağlayacak ciddi gerekçelerin bulunduğunu kanıtlamadıklarını tespit etmiştir. Başvuranlar, özellikle, maruz

kalabilecekleri zulüm türünü açıkça belirtmemişler ve ayrıca genel kapsamlı olan iddialarını destekleyecek nitelikte herhangi bir delil unsuru sunamamışlardır. İdare Mahkemesi ayrıca, Cenevre Sözleşmesi uyarınca, bulunduğu ülkenin güvenliği için bir tehlike teşkil ettiğine makul olarak inanılabilecek yabancı uyruklu bir vatandaştın, geri göndermeme ilkesinden yararlanamayacağını hatırlatmıştır. İdare Mahkemesi, başvuruların Tacikistan’da zulme uğrama riskine maruz kalmaları durumunda, bu ülkeye geri gönderilmeme hakkından yararlanamayacaklarının, zira Türkiye’de kamu güvenliği açısından bir tehdit oluşturduklarının tespit edildiğini değerlendirmiştir. İdare Mahkemesi, bu bağlamda, başvuruların yakalandıkları dini kuruluşun yasal yollara göre oluşturulmadığını kaydetmiştir. İdare Mahkemesi, başvurular bir suç örgütünün yöneticileri, üyeleri veya destekçileri olarak cezaya mahkûm edilmeseler de, haklarında verilen sınır dışı etme kararlarının kanuna aykırı olmadığını, zira başvuruların yasa dışı dini kuruluşlarda yakalandıkları sonucuna varmıştır.

13. Başvurular, 30 Mayıs 2016 tarihinde, Tacikistan’a sınır dışı edilmelerini önlemesini talep ederek, Anayasa Mahkemesine bireysel başvurularda ve ihtiyati tedbir taleplerinde bulunmuşlardır. Başvurular, menşe ülkelerine sınır dışı edilmeleri halinde kötü muamelelere maruz kalacaklarını ileri sürmüşlerdir. Başvurular, Türk makamları ve medya organları tarafından haksız yere DAEŞ üyesi olarak tanımlandıkları, bu nedenle Tacik makamlarının hedefi haline geldikleri ve bu makamlar tarafından Tacikistan’a geri gönderilmeleri halinde zulme uğrayacakları yönündeki iddialarını yinelemişlerdir.

14. Anayasa Mahkemesi, 31 Mayıs 2016 tarihinde, başvuruların dini inançları sebebiyle, Tacikistan’da yaşamları ile fiziksel ve ahlaki bütünlüklerinin tehlikede olacağı yönündeki iddialarını destekleyecek nitelikte bilgi ve belge sunmadıklarını gözlemleyerek, ilgililer tarafından dile getirilen ihtiyati tedbir taleplerini reddetmiştir. Anayasa Mahkemesi ayrıca, çeşitli ülkelerde insan haklarının durumunun izlenmesinde uzmanlaşmış olan

uluslararası kuruluşların, Tacikistan hakkındaki raporlarında, belirli dini inançlara sahip herkesin, bu ülkede sistematik bir şekilde işkenceye ya da diğer kötü muamelelere maruz bırakıldıklarına işaret etmediklerini kaydetmiştir.

15. Anayasa Mahkemesi, 27 Ocak 2021 tarihli kararla, başvuruların taleplerinin kabul edilemez olduğuna karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi, işkence ve insanlık dışı muamele veya cezalandırma yasağının sınır dışı etme veya risk altındaki ülkelere geri gönderme durumlarında ileri sürülebileceğine yönelik içtihadını hatırlattıktan sonra, ayrıca kötü muamele yasağının mutlak niteliğini aşağıdaki ifadelerle vurgulamıştır:

“Anayasa’nın 17. maddesinde, Devletin kötü muamele uygulamama yönündeki (negatif) yükümlülüğüne herhangi bir itiraz öngörülmemektedir. Savaş, seferberlik, sıkıyönetim veya olağanüstü hal zamanlarında temel hak ve özgürlüklerin askıya alınmasına izin veren Anayasa’nın 15. maddesinde, herkesin maddi ve manevi bütünlüğünün ihlal edilemeyeceği öngörülmektedir. Bu durum, kötü muamele yasağının mutlak olduğunu açıkça belirtmektedir.”

16. Anayasa Mahkemesi, sınır dışı edilen kişilerin varış ülkelerinde maruz kalabilecekleri kötü muamelelerin yasaklanmasından doğan Devletin pozitif yükümlülüğüne ilişkin olarak aşağıdaki hususları belirtmektedir:

“Anayasa’nın 5, 16 ve 17. maddeleri, uluslararası hukukun ilgili hükümleri ve özellikle de Türkiye’nin taraf olduğu Cenevre Sözleşmesi ile birlikte yorumlandığında, gönderildikleri ülkelere kötü muamelelere maruz kalabilecek yabancı uyruklu kişilerin ahlaki ve fiziksel bütünlüğünün korunmasının Devletin pozitif yükümlülüklerinin bir parçası olduğu kabul edilmelidir.

Yukarıda belirtilen pozitif yükümlülük bağlamında, sınır dışı edilecek kişinin, ülkesinde karşılaşılabileceği risklere karşı gerçek bir koruma sağlanabilmesi için sınır dışı etme kararına etkin bir şekilde karşı çıkma imkânına sahip olması gerekir. Aksi halde, sınır dışı etme durumunda, kötü muamele riskine maruz kaldığını iddia eden ve bu iddiayı kanıtlamak için Devletten daha sınırlı imkânlarla sahip olan yabancı uyruklu bir kişiye sağlanan gerçek korumadan söz etmek mümkün olmayacaktır.

Dolayısıyla, kötü muamelelere karşı koruma sağlama yönündeki pozitif yükümlülüğün, sınır dışı etme kararına konu olan herhangi bir yabancı uyruklu kişinin iddialarının incelenmesine ve bu kararın adil bir incelemeye tabi tutulmasına imkân veren usulü güvenceleri içerdiği konusunda hiçbir şüphe yoktur.

Bu koşullarda, şayet sınır dışı etme işleminin ardından, yabancı uyruklu kişinin gönderileceği ülkede kötü muamele yasağının ihlal edileceği iddia edilirse, idari ve adli makamlar, söz konusu ülkede böyle bir ihlale ilişkin gerçek bir riskin bulunup bulunmadığını ayrıntılı olarak incelemelidir. Yukarıda belirtilen usulü güvenceler kapsamında, idari makamlarca verilen sınır dışı etme kararlarının, bağımsız bir yargı organının denetimine tabi tutulması gerekir ve bu bağlamda, kararlar uygulanmayacak ve tarafların yargı sürecine etkin katılımı sağlanacaktır.

Kötü muamelelere karşı koruma yükümlülüğü, her sınır dışı etme işleminin, yukarıda açıklandığı gibi soruşturma konusu olmasını gerektirmez. Bu yükümlülüğün doğması için, öncelikle başvuruların savunulabilir (tartışılabilir / şüpheli / bir soruşturmayı gerektiren / makul bir şüpheyi ortaya koyan) bir iddia ileri sürmeleri gerekir. Sonuç olarak, başvuranların, kendi ifadelerine göre, geri gönderilmeleri gereken ülkede bulunan kötü muameleyle uğrama riskini makul bir şekilde belirtmeleri, (gerektiği takdirde) bu iddiayı destekleyecek bilgi ve belgeleri iletmeleri ve bu iddiaların belirli bir ciddiyet derecesine sahip olması gerekir. Ancak, savunulabilir iddianın sunulmasının somut olayın niteliğine göre değişebilmesi nedeniyle, her durumda ayrı bir değerlendirme yapılmalıdır.”

17. Anayasa Mahkemesi, bu ilkelerin başvuranların taleplerine uygulanmasına ilişkin olarak, aşağıdaki ifadelerle karar vermiştir:

“(…) Bireysel başvuruları bağlamında, Anayasa Mahkemesi nezdinde sundukları dosyalarda, kişiler, kendileri hakkında değerlendirme ve soruşturma için gerekli olacak özel bilgileri vermemişler ve kendilerini ülkelerini terk etmeye zorlayacak koşullar ve ülkelerinde karşılaştıkları sorunların türü hakkında somut açıklamalarda bulunmamışlar ve ilgili belgeleri (şayet varsa) de sunmamışlardır. Diğer taraftan, İdare Mahkemesinde açılan iptal davalarında, başvuranların adli makamlara, iddialarını destekleyici nitelikte yeterli bir açıklama yapmadıkları veya somut bilgi ya da belgeler sunmadıkları gözlemlenmiştir. İdare mahkemeleri tarafından yapılan değerlendirmelerin ve varılan sonuçların bertaraf edilmesi için herhangi bir neden bulunmamaktadır.

Bazı başvuruların menşe ülkelerinde insan hakları ihlallerinin, siyasi istikrarsızlık veya sivil kargaşa sebebiyle meydana geldiği kanaatine varılması gerekse bile, kamu makamlarının varış ülkelerinin koşulları hakkında resen bilgi edinmesi gerektiği kuralının, başvuruları bu bağlamda açıklama yapma yükümlülüklerinden muaf tutmadığının kaydedilmesi gerekmektedir.

Nitekim Anayasa Mahkemesi, başvuruların sundukları ihtiyati tedbir taleplerini incelerken, sınır dışı etme işlemlerinin, başvuruların maddi veya manevi bütünlüğünü tehlikeye atmadığını daha önce tespit etmiştir. Başvurular, başvurularının esasını etkileyebilecek ve ihtiyati tedbir taleplerine ilişkin verilen kararlardan farklı bir kararın alınmasını gerektirecek herhangi bir yeni bilgi veya belge sunmamışlardır.”

İLGİLİ ULUSAL YASAL ÇERÇEVE VE UYGULAMASI

18. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (6458 sayılı Kanun) 11 Nisan 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Kanun’un 52 ila 60. maddeleri, yabancı uyruklu kişilerin Türk topraklarından geri gönderilmesi prosedürü, geri gönderme tedbirlerinin yargısal denetimi ve geri gönderilinceye kadar gözetim altında tutulma ile ilgilidir. Olayların meydana geldiği dönemde yürürlükte olan, mevcut davanın ilgili hükümleri aşağıdaki gibidir:

“ Sınır dışı etme

Madde 52 - (1) Yabancılar, sınır dışı etme kararıyla, menşe ülkesine veya transit gideceği ülkeye ya da üçüncü bir ülkeye sınır dışı edilebilir.

Sınır dışı etme kararı

Madde 53 – (1) Sınır dışı etme kararı, (Göç) Genel Müdürlüğün talimatı üzerine veya resen valiliklerce alınır.

(2) Karar, gerekçeleriyle birlikte hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancıya veya yasal temsilcisine ya da avukatına tebliğ edilir. Hakkında sınır dışı etme kararı alınan yabancı, bir avukat tarafından temsil edilmiyorsa kendisi veya yasal temsilcisi, kararın sonucu, itiraz usulleri ve süreleri hakkında bilgilendirilir.

(3) Yabancı veya yasal temsilcisi ya da avukatı, sınır dışı etme kararına karşı, kararın tebliğinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine başvurabilir. Mahkemeye başvuran kişi, sınır dışı etme kararını veren makama da başvurusunu bildirir.

Mahkemeye yapılan başvurular on beş gün içinde sonuçlandırılır. Mahkemenin bu konuda vermiş olduğu karar kesindir. Yabancı'nın rızası saklı kalmak kaydıyla, dava açma süresi içinde veya yargı yoluna başvurulması hâlinde yargılama sonuçlanıncaya kadar yabancı sınır dışı edilmez.

Sınır dışı etme kararı alınacaklar

Madde 54 - (1) Aşağıda sayılan yabancılar hakkında sınır dışı etme kararı alınır:

(...)

(b) Terör örgütü yöneticisi, üyesi, destekleyicisi veya çıkar amaçlı suç örgütü yöneticisi, üyesi veya destekleyicisi olanlar

(...)

(d) Kamu düzeni veya kamu güvenliği ya da kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanlar

(...)

(e) Vize veya vize muafiyeti süresini on günden fazla aşanlar veya vizesi iptal edilenler

(...)

Geri gönderme merkezleri

Madde 58 - (1) İdari gözetime alınan yabancılar, geri gönderme merkezlerinde tutulurlar.

(...)”

19. 6458 sayılı Kanun'un 124. maddesinin 1. fıkrası ile yürürlükten kaldırılan, 5683 sayılı Yabancıların Türkiye’de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun’un (“5683 sayılı Kanun”) 17 ve 23. maddeleri aşağıdaki gibidir:

“ Madde 17 – Siyasi sebeplerle Türkiye’ye sığınan yabancılar ancak İçişleri Bakanlığıınca müsaade olunacak yerlerde ikamet edebilirler.

(...)

Madde 23 - Memleket dışına çıkartılmalarına karar verilip te pasaport tedarik edemediklerinden veya başka sebeplerden dolayı Türkiye'yi terkedemiyenler İçişleri Bakanlığının göstereceği yerde oturmaya mecburdurlar. ”

HUKUKİ DEĞERLENDİRME

I. İLK İTİRAZ VE KABUL EDİLEBİLİRLİK HAKKINDA

20. Hükümet, 19 Nisan 2017 tarihli görüşlerinde, Anayasa Mahkemesinin, başvuruların ihtiyati tedbir talebini reddetmesine rağmen, başvurularının esası hakkında henüz karar vermediğini belirterek, iç hukuk yollarının tüketilmediğini ileri sürmüştür.

21. Taraflar, Anayasa Mahkemesinin, başvurular ile ilgili kararını 27 Ocak 2021 tarihinde verdiğini Mahkemeye bildirmişlerdir.

22. Mahkeme, başvuranın iç hukuk yollarını tüketme yükümlülüğünün, ilke olarak Mahkemeye başvurunun sunulduğu tarihte değerlendirildiğini hatırlatmaktadır (*Baumann/Fransa*, no. 33592/96, § 47, AİHM 2001-V (alıntılar)). Bununla birlikte, Mahkeme, başvurunun yapılmasından sonra, ancak başvurunun kabul edilebilirliği hakkında karar vermeden önce, somut olayda olduğu gibi, bir hukuk yolunun son aşamasına ulaşılmasına müsamaha göstermektedir (*Karoussiotis/Portekiz*, no. 23205/08, § 57, AİHM 2011 (alıntılar), *Stanka Mirković ve diğerleri/Montenegro*, no. 33781/15 ve diğer 3 başvuru, § 48, 7 Mart 2017, ve *Azzolina ve diğerleri/İtalya*, no. 28923/09 ve 67599/10, § 105, 26 Ekim 2017). Dolayısıyla, Mahkeme, Hükümet tarafından ileri sürülen itirazı reddetmektedir.

23. Mahkeme, başvurunun Sözleşme'nin 35. maddesinin 3. fıkrasının a) bendi anlamında açıkça dayanaktan yoksun olmadığını ve öte yandan, başka herhangi bir kabul edilemezlik gerekçesiyle bağdaşmadığını tespit ederek, başvurunun kabul edilebilir olduğuna karar vermektedir.

II. SÖZLEŞME’NİN 13. MADDESİYLE BİRLİKTE VEYA BU MADDEDEN AYRI OLARAK ELE ALINDIĞINDA, SÖZLEŞME’NİN 2, 3 VE 9. MADDELERİNİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

24. Başvuranlar, Sözleşme’nin 2, 3 ve 9. maddelerini ileri sürerek, Tacikistan’a geri gönderilmelerinin, kendilerini dini inançları sebebiyle yaşamlarına zarar verilmesi veya kötü muamelelere uğrama yönünde gerçek bir riske maruz bırakacağını iddia etmektedirler.

Başvuranlar ayrıca, Sözleşme’nin 6. maddesi kapsamında, olası sınır dışı edilmelerine itiraz etmelerine imkân veren etkili bir iç hukuk yoluna sahip olmadıklarından şikâyet etmektedirler.

25. Mahkeme, başvuruların şikâyetlerinin, Sözleşme’nin 13. maddesi ile birlikte veya ayrı olarak ele alınarak, Sözleşme’nin 3. maddesi açısından incelenmesinin daha uygun olduğu kanaatine varmaktadır (*N.A./Birleşik Krallık*, no. 25904/07, § 95, 17 Temmuz 2008, ve *Said/Hollanda*, no. 2345/02, § 37, AİHM 2005-VI).

Sözleşme’nin 3 ve 13. maddeleri aşağıdaki gibidir:

Madde 3

“Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.”

Madde 13

“(…) Sözleşme’de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir.”

26. Hükümet, bu iddialara karşı çıkmakta ve başvuruların, menşee ülkelerine geri gönderilmeleri durumunda kötü muamelelere uğrama risklerinin varlığını etkili bir şekilde ortaya koyamadıklarını ileri sürmektedir.

A. Tarafların Görüşleri

1. Başvuranlar

27. Başvuranlar, ulusal mahkemeler önünde yaptıkları gibi, Pendik'teki (İstanbul) bir Kuran kursunda yakalandıklarını, polisin burada yanlışlıkla bir arama yaptığını, bu müdahalenin “DAEŞ’e karşı geniş çaplı operasyon” başlığı altında basında yer alması nedeniyle kamuoyunun dikkatini çektiğini ve bu nedenle, Tacikistan’ın istihbarat birimlerinin hedefi haline geldiklerini belirtmişlerdir. Özellikle, Türkiye’de “Pendik’te DAEŞ kampı”, “Pendik’te DAEŞ cihatçı kampına baskın” gibi başlıklar altında, büyük bir tiraja ve geniş bir kitleye sahip olan Habertürk TV, Vatan gazetesi ve Hürriyet gazetesi tarafından Özbekistan ve Tacikistan vatandaşlarının yakalandıklarının açıklanmasının ardından, Tacikistan konsolosluğu yetkilileri, hemen, başvuranların tutulduğu Kumkapı Geri Gönderme Merkezine gitmişler ve başvuranlar hakkında bilgi toplamışlardır. Başvuranlar, Türk polisi tarafından potansiyel terörist olarak fişlendiklerini iddia etmektedirler. Konsolosluk yetkilileri ile idari gözetim altında tutulan vatandaşları arasındaki görüşmelere 6458 sayılı Kanun’un 59. maddesinin 1. fıkrasının c) bendi uyarınca izin verildiğinden, başvuranlar, gözetim altında tutuldukları süre boyunca konsolosluk yetkililerinin baskılarına maruz kaldıklarını belirtmektedirler.

28. Başvuranlar, medrese isimli bir yerde yakalandıklarını, oldukça genç ve okul çağında olduklarını (fiziksel görünümü dindar bir kişi olduğunu düşündürebilecek I.A. hariç olmak üzere) ve kendi ülkelerinde göremedikleri din eğitimi almak için Türkiye’ye geldiklerini vurgulamaktadırlar. Başvuranlar, Tacikistan’da, çocuklarını din eğitimi almak için yurt dışına gönderen anne ve babaların 2011 yılının Ağustos ayında yürürlüğe giren “Aile Sorumluluğu Yasası” kapsamında cezalandırıldıklarını, Başkan Imam All Rahman’ın yurt dışında din eğitimi alan Tacik gençlerini 2007 yılında kendi ülkelerine geri dönmeye çağırdığını, bu davete uymayan kişilerin

Tacikistan'a geri döndüklerinde cezalandırıldıklarını ve Hükümet tarafından özellikle belirtilen yerler haricinde, yurt dışında din eğitimi alan kişilerin yerlerinin tespit edildiğini ve zalimce muamelelere maruz bırakıldıklarını ileri sürmektedirler.

29. Başvuranlar ayrıca, basın tarafından terörist olarak nitelendirilmeleri nedeniyle, bu türden koşullarda Tacikistan'a sınır dışı edilmeleri halinde, hapis cezası, işkence, insanlık dışı ya da aşağılayıcı ceza veya muamelelere maruz kalabileceklerini iddia etmektedirler. Hâlbuki Türk ulusal mevzuatı (6458 sayılı Kanun'un 55. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendi) ve Sözleşme, sınır dışı edilebilen bir kişinin ölüm cezası, işkence, insanlık dışı veya aşağılayıcı ceza ya da muamelelere maruz kalacağına inanılmasını sağlayacak ciddi emarelerin bulunması halinde, bu kişinin sınır dışı edilmemesini sağlamaktadır.

2. Hükümet

30. Hükümet, ulusal mahkemeler önünde görülen yargılama sırasında, başvuranların Tacikistan'a sınır dışı edilme durumunda Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı muamelelere uğrama riskine maruz kalabileceklerini somut unsurlarla kanıtlayamadıklarını ileri sürmektedir. Başvuranlar, bu ülkede maruz kalabilecekleri zulüm şeklini açıkça belirtmemişler ve bu anlamda ciddi emarelerin varlığını gösterecek nitelikte yeterli bir bilgi veya belge sunamamışlardır. Oysa Hükümet, mevcut kaynaklar bir ülkede zor bir genel durumu tanımladığında bile, başvuranların bu ülkeye sınır dışı edilmeleri halinde, kendi özel durumlarında, Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı muamelelere uğrama yönünde gerçek bir riske maruz kalabileceklerini diğer delillerle destekleme görevinin başvuranlara ait olduğunu hatırlatmaktadır.

31. Öte yandan, Hükümet, bu dava hakkında karar veren İdare Mahkemesinin başvuranların yakalandıkları yerin yasal olarak oluşturulmadığını ve dolayısıyla, ulusal güvenlik açısından bir tehdit teşkil ettiğini ve başvuranların terör örgütü üyesi olmamalarına rağmen, terörle

mücadele kapsamında gerçekleştirilen bir aramaya konu edilen bir apartman dairesinde yakalanmaları nedeniyle ulusal güvenlik açısından bir tehdit oluşturduklarını belirttiğini vurgulamaktadır.

32. Hükümet, Anayasa Mahkemesinin kendisinden bireysel olarak talep edilmesi halinde, ihtiyati tedbir olarak sınır dışı etme kararlarının yürütmesinin durdurulmasına karar verme yetkisine sahip olduğunun altını çizmektedir. Nitekim Anayasa Mahkemesi, çok sayıda talep kapsamında ihtiyati tedbir kararı verebilirdi. Hükümet ayrıca, Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunulmasının, bu talebe konu edilen yargılama ve kararların yürütülmesi üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığını belirtmektedir. Bununla birlikte, bir yargılamanın veya kararın uygulanmasının bir kişinin anayasal haklarının ihlaline ilişkin ciddi bir riske yol açması durumunda, Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun uyarınca, bu riski önlemek amacıyla ihtiyati tedbir kararı vermeye yetkili olabilecektir. Bu anlamda, yalnızca bir yargılamanın ya da kararın uygulanmasının kişinin fiziksel veya ruhsal bütünlüğü ya da yaşam hakkı açısından gerçek veya ciddi bir risk oluşturabilmesi halinde, ihtiyati tedbir karar verilebilecek olağanüstü bir hukuk yolu olabilecektir (Anayasa Mahkemesinin 21 Ocak 2015 tarihli kararı, no. 2013/9673, § 45).

B. Mahkemenin Değerlendirmesi

1. Genel İlkeler

33. Öncelikle, Mahkeme, artan bir göçmen ve sığınmacı akışı olgusuyla bağlantılı olan ve Avrupa'nın sınırlarında bulunan Sözleşmeciler Devletler, özellikle iç savaşın şiddetlendiği ülkelerle kara veya deniz sınırları olan Devletler açısından düzensiz göç bakımından belirli karışıklıklara yol açan zorlukları küçümsememeye özen gösterdiğini vurgulamak istemektedir. İç savaş, varlığı ve faaliyetleri aynı zamanda ev sahibi Devletin kamu düzeni açısından olası bir tehlike oluşturabilecek, çatışmada taraf tutmak isteyen

kişileri, yani potansiyel savaşılan kişileri, Sözleşmeci Devletlerin topraklarına çekme etkisine sahip olabilmektedir. Bununla birlikte, Mahkeme yalnızca, Sözleşme'nin 3. maddesinin mutlak niteliği dikkate alındığında, bu türden faktörlerin Sözleşmeci Devletleri söz konusu hüküm bakımından yükümlülüklerinden muaf tutamayacağı yönündeki yerleşik içtihadını tekrarlayabilmektedir (örnek olarak bk., *F.G./İsveç* [BD], no. 43611/11, § 127, 23 Mart 2016, ve *Babajanov/Türkiye*, no. 49867/08, § 43, 10 Mayıs 2016).

34. Genel olarak, Mahkeme, Sözleşmeci Devletlerin uluslararası hukukun yerleşik bir ilkesi uyarınca ve Sözleşme de dâhil olmak üzere, antlaşmalardan doğan taahhütlerine zarar verilmeksizin, yabancı uyruklu kişilerin ülkeye girişini, kalışını ve geri gönderilmesini denetleme hakkına sahip olduklarını hatırlatmaktadır. Bununla birlikte, yabancı uyruklu kişinin bir Sözleşmeci Devlet tarafından zorla geri gönderilmesi Sözleşme'nin 3. maddesi bakımından bir sorunu ortaya çıkarabilmekte ve dolayısıyla, ilgilinin varış ülkesine geri gönderilmesi halinde Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı bir muameleye uğrama yönünde gerçek bir riskle karşı karşıya kalacağına inanılmasını sağlayacak ciddi ve doğrulanmış gerekçelerin bulunması durumunda, Sözleşme uyarınca söz konusu Devlete sorumluluk yükleyebilmektedir. Bu durumda, Sözleşme'nin 3. maddesi söz konusu kişinin bu ülkeye geri gönderilmemesi yükümlülüğünü kapsamaktadır (yukarıda anılan *F.G./İsveç* kararı [BD], § 111, ve *A.M./Fransa*, no. 12148/18, § 113, 29 Nisan 2019).

35. Bir sığınmacının zorla geri gönderilmesinin söz konusu edildiği davalarda, sığınma taleplerini bizzat inceleme ya da Devletlerin mültecilerin statüsüne ilişkin Sözleşme'den doğan yükümlülüklerini yerine getirme şeklini denetleme görevi Mahkemeye ait değildir. Mahkemenin başlıca endişesi, başvurana kaçtığı ülkeye keyfi, doğrudan veya dolaylı olarak geri gönderme durumuna karşı koruyan etkili güvencelerin bulunup bulunmadığını tespit etmektir. Nitekim güvence altına alınan hak ve

özgürlüklerin uygulanmasından ve bunlara ilişkin yaptırımlardan öncelikli olarak sorumlu olanlar ve bu bağlamda, Sözleşme'nin 3. maddesi bakımından varış ülkesine geri gönderilme durumunda başvuruların karşılaştıkları riskleri değerlendirme ve başvurular tarafından dile getirilen korkuları incelemekle yükümlü olanlar, ulusal makamlardır (*M.A./Belçika*, no. 19656/18, § 78, 27 Ekim 2020).

36. Mahkeme, bununla birlikte, ilgili Sözleşmeci Devletin makamları tarafından yapılan değerlendirmenin yeterli olduğunu ve ulusal verilerle ve diğer Sözleşmeci Devletler veya üçüncü Devletler, Birleşmiş Milletler kuruluşları ve ciddiyetleriyle tanınan hükümet dışı kuruluşlar gibi diğer güvenilir ve objektif kaynaklardan gelen verilerle yeterince desteklendiğini tespit etmelidir (özellikle bk., yukarıda anılan *N.A./Birleşik Krallık* kararı, § 119, yukarıda anılan *F.G./İsveç* kararı [BD], § 117, ve *M.S./Slovakya ve Ukrayna*, no. 17189/11, § 114, 11 Haziran 2020).

37. Zorla geri gönderilmeye ilişkin davalarda gerçek bir kötü muamele riskinin bulunup bulunmadığını değerlendirmek için, Mahkeme katı kriterleri uygulamalıdır (*Chahal/Birleşik Krallık*, 15 Kasım 1996, § 96, Derleme 1996-V, *Saadi* [BD], no. 37201/06, § 128, AİHM 2008, ve *X./İsviçre*, no. 16744/14, § 61, 26 Ocak 2017). İspat yüküne ilişkin olarak, Mahkeme, ihtilaf konusu tedbirin uygulanması halinde, başvuranın Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı muamelelere uğrama yönünde gerçek bir riske maruz kalacağının düşünülmesini sağlayacak ciddi nedenlerin bulunduğunu tespit edecek nitelikteki unsurları sunma görevinin, ilke olarak ilgiliye ait olduğunu hatırlatmaktadır. Bu türden unsurların sunulması halinde, bu konuya ilişkin muhtemel şüpheleri giderme görevi Hükümete aittir (yukarıda anılan *Saadi* kararı [BD], § 129-132, yukarıda anılan *F.G./İsveç* kararı [BD], § 120, ve yukarıda anılan *M.A./Belçika* kararı, § 79).

38. Mahkeme, sığınma talebini inceleme prosedürü sırasında davayla ilgili olayların gerçekliğini tespit etme yükümlülüğünün hem sığınmacıya hem de yetkili ulusal makamlara ait olduğunu hatırlatmaktadır. Sığınmacının,

görünüŖe göre, sistematik olarak kötü muamele uygulamasına maruz kalan bir gruba baēlı olduēunun ulusal makamların bilgisine sunulması halinde, bu makamlar, ilgilinin kiŖisel olarak karŖılaŖtıēı riski resen deēerlendirmeye çalıŖmaladırlar (yukarıda anılan *M.A./Belçika* kararı, §§ 80-81).

39. Kötü muamele riskinin varlıēını tespit etmek için, Mahkeme, baŖvuranın varıŖ ülkesine geri gönderilmesinin öngörülebilir sonuçlarını, varıŖ ülkesindeki genel durumu ve ilgilinin durumuna öēēü koŖulları dikkate alarak incelemelidir. Bu sürecin birinci aŖaması, sistematik olarak kötü muamelelere maruz kalan bir grubun varlıēının tespit edilip edilmediēinin incelenmesinden ibarettir ve bu husus, risk analizinin “genel duruma” iliŖkin bölümünde yer almaktadır. Hedeflenen hassas bir gruba mensup olabilecek baŖvuranlar, genel duruma deēil, ait olduklarını belirttikleri gruba yönelik artan bir kötü muamele riskinin veya uygulamasının varlıēına atıfta bulunmaladırlar. Bir sonraki aŖama, baŖvuranların baŖka herhangi bir bireysel koŖuldan veya ayırt edici bir özellikten bahsetme ihtiyacı duymaksızın, her birinin ilgili gruba ait olduēunun tespit edilmesinden ibarettir. Böylelikle, bir baŖvuranın sistematik olarak kötü muamele uygulamasına maruz kalan bir gruba ait olduēunu iddia ettiēi davalarda, Mahkeme, ilgilinin söz konusu uygulamanın varlıēına ve ilgili gruba üye olduēuna inanılmasını saēlayacak ciddi ve doērulanmıŖ gerekçelerin bulunduēunu göstermesi halinde, Sözleşme’nin 3. maddesinin korumasının devreye girdiēi kanısına varmaktadır (*Khasanov ve Rakhmanov/Rusya* [BD], no. 28492/15 ve 49975/15, § 99, 29 Nisan 2022, *J.K. ve diēerleri/İsveç* [BD], no. 59166/12, § 104, 23 Aēustos 2016, yukarıda anılan *A.M./Fransa* kararı, § 119, *D ve diēerleri/Romanya*, no. 75953/16, § 63, 14 Ocak 2020, ve yukarıda anılan *M.A./Belçika* kararı, § 81).

40. Bununla birlikte, belirli bir ülkede hüküm süren genel durumun deēerlendirilmesine iliŖkin olarak, uluslararası koruma talebini inceleyen ulusal makamların bilgilere tam eriŖimi bulunmaktadır. Bu nedenle, baŖka bir ülkedeki genel durum, göç konusunda yetkili ulusal makamlar tarafından

resen tespit edilmelidir (yukarıda anılan *J.K. ve diğerleri/İsveç* kararı, § 98 ; aynı zamanda bk., yukarıda anılan *F.G./İsveç* kararı [BD], § 126, ve yukarıda anılan *M.A./Belçika* kararı, § 82).

41. Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı muamelelere ilişkin gerçek bir riskin varlığına inanılmasını sağlayacak ciddi ve doğrulanmış gerekçelerin bulunup bulunmadığını belirlemek için Mahkeme, kendisine sunulan veya gerektiği takdirde, resen elde ettiği verilerin tamamına dayanmaktadır. Delil unsurlarının değerlendirilmesine ilişkin olarak, Mahkemenin içtihadı bağlamında, riskin varlığının özellikle söz konusu Devletin geri gönderme sırasında bildiği veya bilmesi gereken koşullara atıfta bulunularak, değerlendirilmesi gerektiği ortaya konulmaktadır (*Hirsi Jamaa ve diğerleri/İtalya* [BD], no. 27765/09, § 61, yukarıda anılan *J.K. ve diğerleri/İsveç* kararı [BD], § 87, yukarıda anılan *X./İsviçre* kararı, § 62, ve *N.A./Finlandiya*, no. 25244/18, § 74, 14 Kasım 2019).

42. Öte yandan, Sözleşme'nin 13. maddesinin Sözleşmecî Devletlere yüklediği yükümlülüğün kapsamı, başvuranın şikâyetine göre değişmektedir. Bununla birlikte, her halükârda, Sözleşme'nin 13. maddesinin gerektirdiği hukuk yolu, hukuken olduğu kadar uygulamada da “etkin” olmalıdır (*Kudła/Polonya* [BD], no. 30210/96, § 157, AİHM 2000 XI, ve *M.S.S./Belçika ve Yunanistan* [BD], no. 30696/09, § 288, AİHM 2011). Sözleşme'nin 3. maddesinin söz konusu olması halinde, etkinlik ayrıca, ilgilinin askıya alma etkisine sahip bir hukuk yoluna sahip olmasını gerektirmektedir (*Gebremedhin [Gaberamadhien]/Fransa*, no. 25389/05, § 66, AİHM 2007 II, yukarıda anılan *Hirsi Jamaa ve diğerleri* kararı [BD], § 200, ve yukarıda anılan *D ve diğerleri* kararı, § 128). Etkinlik aynı zamanda, belirli bir niteliğe sahip bir başvuru yolunun varlığını kapsamaktadır. Nitekim Sözleşme'nin 13. maddesi, Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı muameleyle ilişkin gerçek bir riskin varlığına dair her türlü şikâyetin dikkatli bir şekilde denetlenmesini, bağımsız ve titiz bir şekilde incelenmesini gerektirmektedir (yukarıda anılan *M.S.S./Belçika ve Yunanistan* kararı, §§ 293 ve 387).

2. Bu İlkelerin Mevcut Davaya Uygulanması

a) Genel Olarak

43. Mahkeme öncelikle, Anayasa Mahkemesinin yaptığı gibi, Sözleşme'nin 3. maddesinin mutlak niteliğinin Sözleşmecî Devletlerin bir kişinin bir ülkeye geri gönderilmesi halinde, Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı bir muameleye maruz kalma yönünde gerçek bir riskle karşılaşacağına inanılmasını sağlayacak ciddi ve doğrulanmış gerekçelerin bulunması durumunda, bu kişinin ülkeye geri gönderilmemesi yükümlülüğü de dâhil olmak üzere, bu hükümden doğan yükümlülüklerinden muaf tutulmalarını engellediğini hatırlatmaktadır. Mahkeme bu bağlamda, başvuruların Tacikistan'da zulme uğrama riskine maruz kalmaları durumunda bile, bu ülkeye geri gönderilmeme hakkından yararlanamayacakları, zira Türkiye'de kamu güvenliği açısından bir tehdit oluşturdukları yönünde İstanbul İdare Mahkemesi tarafından 28 Nisan 2016 tarihinde verilen kararlarda belirtilen değerlendirmelerin bu konuya ilişkin yukarıda belirtilen Mahkemenin içtihadıyla uyumlu olmadığı kanısına varmaktadır (bk., yukarıdaki 33. paragraf).

44. Ardından Mahkeme, ulusal düzeyde, İdare Mahkemesinin başvuruların ülkelerinde kötü muamelelere maruz kalabileceklerine inanılmasını sağlayacak ciddi gerekçelerin bulunduğunu kanıtlayamadıklarını tespit etmekle yetinerek, Tacikistan'a geri dönme durumunda karşılaşacaklarını iddia ettikleri riskler konusunda bir karar verdiğini saptamaktadır. İdare Mahkemesi, başvuruların maruz kalabilecekleri zulüm şeklini açıkça belirtmedikleri ve ayrıca genel kapsamlı olan iddialarını desteklemek amacıyla herhangi bir delil unsuru sunamadıkları kanaatine varmıştır. Anayasa Mahkemesi, başvuruların Türkiye'de kamu güvenliği açısından bir tehdit teşkil ettikleri yönünde İdare Mahkemesi tarafından kabul edilen gerekçeyi yeniden ele almamış, ancak başvuruların kendi durumlarını değerlendirmek için yararlı olan, kendileri

hakkında özel bilgiler sunamadıkları, kendilerini ülkelerinden ayrılmaya zorlayan koşullar ve ülkelerinde karşılaştıkları sorunların türü hakkında somut bir açıklamada bulunamadıkları ve bunlara ilişkin herhangi bir belge sunamadıkları kanısına varmıştır. Mahkeme, iki ulusal mahkemenin, Tacik makamlarının başvuranlar hakkında terör örgütüyle bağlantılarının bulunduğu dair şüphelenilmesini sağlayacak nitelikte Türkiye’de ilgililerin yakalanma koşullarından çıkarılabilecek risk hakkında açıkça bir karar vermediğini kaydetmektedir.

45. Mahkeme, ulusal makamlar tarafından yapılan değerlendirme hakkında Avrupa denetimini gerçekleştirmek amacıyla, Tacikistan’da insan haklarının durumunu kısaca hatırlatmasının ardından, bir yandan, ülkelerinde kendi durumları ve diğer yandan, Türkiye’de yakalanmaları açısından maruz kaldıklarını belirttikleri riskleri inceleyecektir.

46. Mahkeme, daha önceki davalar kapsamında, muhalefete veya İslamcı eğilime sahip hareket, grup ya da partilere (özellikle Tacikistan İslami Diriliş Partisi) mensup olduklarından şüphelenilen kişilerin ve aşırı İslamcılarla bağlantılı olmakla suçlanan kişilerin, bilhassa sorgulama ya da bastırma aracı olarak ülkede büyük ölçüde yaygın olan, Sözleşme’nin 3. maddesine aykırı muamelelere maruz kalabileceklerini daha önce tespit ettiğini hatırlatmaktadır. Devletlerden veya uluslararası ve hükümet dışı kuruluşlardan gelen raporlarda 18 yaşından küçük çocukların din eğitimi konusunda hükümet yönergelerine uymayan kişilere karşı misillemeler belirtilse de, aşırı İslamcı gruplara ait olmadıkları sürece, Müslümanlık dinini bireysel veya toplu olarak uygulayan ve öğrenen yetişkinler için aynı durum geçerli değildir (*Gaforov/Rusya*, no. 25404/09, §§ 101-140, 21 Ekim 2010, *Azimov/Rusya*, no. 67474/11, §§ 102-143, 18 Nisan 2013).

b) Başvuranların Menşe Ülkelerindeki Durumları Nedeniyle Maruz Kaldıklarını Belirttikleri Riskler Hakkında

47. Mahkeme bu bağlamda, başvuranların Türkiye'ye gelmeden önce Tacikistan'da yürüttükleri ve bu ülkenin makamları tarafından yasaya aykırı olarak değerlendirilen herhangi bir siyasi faaliyetten bahsetmediklerini kaydetmektedir. Başvuranlar ayrıca, Tacikistan'da yasa dışı ya da protestocu olarak tanınan bir örgütün veya hareketin üyeleri olduklarını iddia etmemektedirler. Mahkeme bu hususta, başvuranların ayrıca Tacikistan'da kendileri hakkında yürütülen herhangi bir ceza soruşturmasından bahsetmediklerini gözlemlemektedir. Ayrıca dosyadan, Tacikistan makamlarının Tacikistan'da gerçekleştirilen herhangi bir yasaya aykırı faaliyet nedeniyle başvuranlar hakkında arama emirleri çıkardıkları anlaşılmamaktadır. Bu makamlar ayrıca, başvuranları zorlama veya tehdit yoluyla Tacikistan'a geri göndermeye çalışmamışlardır.

48. Mahkeme aynı zamanda, dosyada, başvuranların Tacikistan'da pasaportlarını almakta güçlük yaşadıklarını belirten herhangi bir unsurun bulunmadığını gözlemlemektedir. Başvuranlar, düzenli olarak ülkelerinden ayrılabilmişler ve normal bir giriş vizesiyle Türkiye'ye gitmişlerdir.

49. Başvuranların Türkiye'ye gelmeden önce menşe ülkelerinde karşılaşacakları sorunlar hakkındaki iddiaları, kendi istekleriyle Kuran eğitimi alamayacakları yönündedir. Oysa uluslararası kuruluşların raporlarında, ilgili kuruluşların aşırı İslamcı gruplarla bağlantılarının bulunmaması koşuluyla, yetişkinlere verilen Kuran derslerinden kaynaklanan herhangi bir zulme işaret edilmemektedir.

50. Dolayısıyla Mahkeme, ulusal makamlar gibi, başvuranların menşe ülkelerinde yapabilecekleri herhangi bir siyasi veya sosyal faaliyet nedeniyle, Tacikistan'a geri dönme durumunda, zulme uğrama riskiyle karşılaşacaklarını ortaya koyamadıkları kanısına varmaktadır.

c) Başvuranların Türkiye’de Yakalanma Koşulları Nedeniyle Maruz Kaldıklarını Belirttikleri Riskler Hakkında

51. Mahkeme, ikinci olarak, başvuranların yakalanmaları konusunda basında yayımlanan yanlış bilgiler ve haklarında verilen sınır dışı etme kararında ileri sürülen gerekçeler nedeniyle, Tacik makamlarının başvuranların DAESH ile bağlantılarının bulunduğuna inanabilecekleri yönünde başvuranların sundukları iddiaları incelemektedir. Başvuranlar buna kanıt olarak, İstanbul’daki Tacikistan Konsolosluğu yetkililerinin kendi durumları hakkında bilgi edinmek için Kumkapı Gözaltı Merkezine geldiklerini belirtmektedirler. Başvuranlar, bu şüpheler nedeniyle, sınır dışı etme prosedürü kapsamında, Tacikistan’a geri gönderilmeleri halinde Sözleşme’nin 3. maddesine aykırı bir muameleye maruz kalabileceklerini ifade etmektedirler.

52. Mahkeme, ulusal mahkemelerin başvuranların Türkiye’de yakalanma koşulları nedeniyle Tacikistan’a geri gönderilmeleri durumunda karşılaşılabilecekleri risklere ilişkin olarak ilgililerin iddialarını yalnızca zımnen ve basit bir şekilde incelediklerini gözlemlemektedir. İdare Mahkemesi, başvuranların yasa dışı bir gruba üye olduklarının genel olarak tespit edilmediğini belirtmekle yetinmiştir. Anayasa Mahkemesi, başvuranların dini inançlarının kendilerini ülkelerinde belirli bir riske maruz bırakmadığını tespit etmiştir. Bununla birlikte, ulusal makamlar tarafından yapılan incelemede görülen bu birkaç eksiklik, tek başına mevcut davaya özgü koşullarda başvuranlar tarafından iddia edilen riskin uygunluk derecesinin düşük olmasını göz önünde bulundurarak, Sözleşme’nin 13. maddesiyle birlikte Sözleşme’nin 3. maddesinin ihlal edildiği sonucuna varmak için yeterli değildir.

53. Nitekim başvuranların kayıtlı olmayan bir Kuran kursunda yakalanmasının medyada yer almasına ilişkin olarak, Mahkeme, bazı medya organlarının, bu kursta İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından yapılan operasyon ve aramaları, DAESH’e yakın olduğu iddia edilen çevrelere yönelik

bir eylem olarak sunduklarını gözlemlemektedir. Bununla birlikte, bu medya kampanyaları sırasında, şüphesiz yalnızca sansasyonel başlıklar değil, aynı zamanda polis tarafından yakalanan ve olay yerinde bulunan, yaklaşık sayıda yetişkin ve reşit olmayana atıfta bulunan çok genel ifadeler de kullanılmıştır. Başvuranların isimleri veya kimlikleri belirtilmemiştir. Bu medya organlarında yayımlanan bilgiler, resmi makamlar tarafından yeniden ele alınmamış ve hiçbir durumda başvuruların olası bir cezai sorumluluğunu ortaya koymamıştır. Ayrıca, polis memurları arama tutanağında, bir suça ilişkin herhangi bir unsurun olay yerinde bulunmadığını kaydetmişlerdir. Davadan sorumlu olan Türk ceza makamlarının, başvuruların olaylara ilişkin anlatımını, yani ilgililerin kayıtlı olmayan bir medresede (dini okul) Kuran eğitimi gördüklerini ve DAES’le veya başka herhangi bir örgütle herhangi bir bağlantılarının bulunmadığını kabul ettikleri anlaşılmaktadır.

54. Özellikle başvuruların Türkiye’de bulunmasının kamu güvenliği açısından oluşturabileceği tehdidi gerekçe gösteren, başvuruların sınır dışı edilmesi kararına ilişkin olarak, Mahkeme, İdare Mahkemesinin ilgililerin DAES gibi yasa dışı bir örgüte ya da terör örgütüne üye olabileceklerini kabul etmediğini saptamaktadır. İdare Mahkemesi yalnızca, başvuruların Türk makamlarına bildirilmeyen ve dolayısıyla, bu makamların denetimine ve gözetimine tabi tutulmayan bur kuruluştaki öğrenci oldukları gerekçesiyle, ilgililerin varlığının Türkiye’de kamu güvenliği açısından bir sorun yaratabileceği kanısına varmıştır. İdare Mahkemesi ayrıca, başvuruların Türkiye’de düzensiz bir durumda bulundukları, zira daha önce yakalandıkları sırada giriş vizelerinin süresinin dolmuş olduğunu dikkate almıştır. Bu durumda, başvuruların Türk yargılama makamları tarafından DAES’in potansiyel militanları olarak değerlendirildikleri sonucuna varılamaz.

55. Başvuranlarla görüşmek ve ilgililerin durumları hakkında bilgi edinmek amacıyla, İstanbul’daki Tacikistan Konsolosluğu yetkililerinin, gözaltı merkezine gitmelerine ilişkin olarak, Mahkeme, bir konsolosluğun yetkililerinin kendi ülkelerinin vatandaşlarının ev sahibi ülkenin makamları

tarafından özgürlüğünden yoksun bırakılmaları halinde, bu vatandaşlar için müdahalede bulunmakla görevli olduklarını hatırlatmaktadır. Söz konusu yetkililerin, yakalanan kişilerin DAES'e yakın oldukları yönünde gazetelerin iddialarından haberdar edildikleri varsayıldığında, Mahkeme, başvuranların Türk makamlarının huzurunda yaptıkları gibi, bu Kuran derslerinde yalnızca öğrenci olduklarını Konsoloslukun yetkililerine açıklayacak bir durumda bulundukları kanaatine varmaktadır. Türk makamlarının ayrıca, yukarıda açıklandığı üzere, bir yandan, başvuranların herhangi bir ceza yargılamasına tabi tutulmamaları ve diğer yandan, idare mahkemelerinin ilgililerin terör örgütüyle bağlantılı olabilecekleri kanısına varmamaları nedeniyle, ilgililerin açıklamaları konusunda ikna oldukları anlaşılmaktaydı.

56. Yukarıda belirtilen değerlendirmelerin tamamı ışığında, Mahkeme, başvuranların Tacikistan'a geri gönderilmeleri halinde, Sözleşme'nin 3. maddesine aykırı bir muameleye maruz kalma yönünde gerçek bir riskle karşılaşacaklarına inanılmasını sağlayacak ciddi ve doğrulanmış gerekçelerin bulunduğunu kanıtlayamadıkları kanısına varmaktadır.

Sonuç olarak, Mahkeme, başvuranları sınır dışı etme kararının uygulanmasının, Sözleşme'nin 13. maddesiyle birlikte ya da tek başına ele alındığında, Sözleşme'nin 3. maddesini ihlal etmediği kanısına varmaktadır.

MAHKEME İÇ TÜZÜĞÜ'NÜN 39. MADDESİ

57. Mahkeme, Sözleşme'nin 44. maddesinin 2. fıkrası uyarınca, mevcut kararın yalnızca, a) Tarafların davanın Büyük Daireye gönderilmesini talep etmemeye karar vermeleri; b) Davanın Büyük Daireye gönderilmesinin talep edilmemesi halinde üç aylık bir sürenin sona ermesi; veya c) Büyük Daire Heyetinin Sözleşme'nin 43. maddesi uyarınca sunulan, davanın gönderilmesi talebini reddetmesi durumunda kesinleşeceğini hatırlatmaktadır.

58. Mahkeme, söz konusu sürelerden birine kadar ve bu bağlamda yeni bir karar vermediği sürece, İç Tüzüğün 39. maddesi uyarınca 15 Temmuz

2016 tarihinde Hükümete belirtilen ihtiyati tedbirin uygulanmasına devam edilmesi gerektiği kanısına varmaktadır (bk., aşağıdaki kararın hüküm kısmı).

BU GEREKÇELERLE, MAHKEME, OY BİRLİĞİYLE,

1. Başvurunun kabul edilebilir olduğuna;
2. Sözleşme'nin 13. maddesiyle birlikte ya da tek başına ele alındığında, Sözleşme'nin 3. maddesinin ihlal edilmediğine;
3. Yargılamanın düzgün bir şekilde yürütülmesi amacıyla, başvuruların mevcut karar kesinleşinceye kadar veya yeni bir bildirim kadar başvuruların sınır dışı edilmemelerinin arzu edilir olduğunu Hükümete belirtmeye *karar vermiştir*.

İşbu karar, Fransızca dilinde tanzim edilmiş olup, Mahkeme İç Tüzüğü'nün 77. maddesinin 2 ve 3. fıkraları gereğince, 21 Haziran 2022 tarihinde yazılı olarak bildirilmiştir.

Hasan Bakırcı
Yazı İşleri Müdürü

Jon Fridrik Kjølbro
Başkan

EK

Başvuranların Listesi

40462/16 No.lu Başvuru

No.	Adı SOYADI	Doğum Yılı	Uyruğu	İkamet Yeri
1.	M. N.	1993	Tacik	İstanbul
2.	K. A.	1995	Tacik	İstanbul
3.	I. A.	1977	Tacik	İstanbul
4.	N. K.	1992	Tacik	İstanbul
5.	U. K.	1996	Tacik	İstanbul
6.	O. K.	1993	Tacik	İstanbul
7.	M. U.	1993	Tacik	İstanbul